

eul_wid: qwm-cb

Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ · Aristides the Orator

Heracles

Ἰσθμικὸς εἰς Ποσειδῶνα

Period: Ῥωμαϊκὴ [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα [Atticizing](#)
Domain: Ῥητορικὴ [Oratory](#)
Format: Λόγος [Oration](#)

[25] Ἄλλ' ὦ φίλτατε Ἡράκλεις σέ γε ἐπαινεῖν ἄθλων ὁ ἥδιστος· πάντως δὲ πολυύμνητος εἶ. πολλοὶ μὲν γὰρ οἱ καταλογάδην ἄδοντες τὰ σὰ, πολλὰ δὲ ποιηταὶ κατὰ πάντας τρόπους ὑμνήκασιν· μέγιστον δὲ ὁ καθ' ἡμέραν ὑπὸ πάντων ἔπαινος ἐπὶ πάσης τῆς παραπιπτούσης προφάσεως ἀεὶ γιγνόμενος. καὶ θαυμά γ' οὐδὲν τοσοῦτον τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὑπερᾶραι ὥ πατήρ μὲν τὰ πρῶτα τῶν ὄντων, μήτηρ δὲ ἦν ἐκεῖνος ἐξ ἀπασῶν προὔκρινε. τοσαύτην δὲ ἔσχε τὴν σπουδὴν εἰς τὴν γένεσιν αὐτοῦ ὥστε τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας ἐξῆς, ὡς φασι, συνῆν αὐτῇ, βουλόμενος τῆς αὐτοῦ φύσεως ὅτι πλεῖστον καὶ ἀκριβέστατον εἰς τὰς γονὰς καταθέσθαι. ἦν γὰρ ὑπὲρ τῶν ὄλων ἡ βουλή, ὅπως κοσμηθεῖη τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα καὶ γῆ καὶ θάλαττα ἐνεργὰ κατασταίη. καὶ γίγνεται δὴ οὕτως Ἡρακλῆς συνεργὸς τῷ πατρὶ καὶ ὕπαρχος τῶν ὑπὸ τὸν τῆς σελήνης πόλον, καὶ τὰ σημεῖα εὐθὺς ἠκολούθησεν. ἐπελθόντας γὰρ αὐτῷ τοὺς δράκοντας ἐπὶ τὰ σπάργανα ἀντ' ἄλλης κινήσεως τῆς χειρὸς διεχρήσατο· παῖς δ' ἔτ' ἦν καὶ Θηβαίους ἀντ' ἄλλης παιδιᾶς ἠλευθέρωσε τοῦ δασμοῦ, ὃν ἐκεῖνοι συχνὸν ἤδη χρόνον Ὀρχομενίοις ἔφερον.

[25]

32 ἀρξάμενος δὲ ἀφ' ἐστίας ἐκάθηρε τὴν Ἑλλάδα, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ κοινὸν γένος τῶν ἀνθρώπων, πάντας ἐφεξῆς ἐπιών, τοὺς τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ τοὺς κατ' ἡπειρον, οὐδὲν τῶν εἰς εὐεργεσίαν φερόντων ἐλλείπων, ἀλλὰ τὰ μὲν θηρία χειρούμενος, ὧν ὑπὸ πλήθους καὶ μεγέθους ἀοίκητα ἦν τὰ πολλὰ τῆς χώρας, τοὺς δὲ τυράννους ἀναιρῶν ὃν ἐκάστους αὐτῶν προσῆκε τρόπον, τὰς δὲ πόλεις σωφρονίζων τὰς μὲν τοῖς νόμοις, τὰς δὲ τοῖς ὅπλοις, ληστὰς δὲ χερσαίους τε καὶ θαλαττίους καὶ πάντας ὅσοι ῥώμῃ σώματος θαρροῦντες ὕβριζον εἰς τοὺς ἐλάττους πανωλεθρία διαφθείρων, ὁμοίως ἔν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ βαρβάρῳ. πάντα γὰρ τὰ τῇ φύσει πολέμια ἐχθρὰ ἡγήσατο ἑαυτοῦ, καὶ μόνος τῶν εἰς γῆν ἐλθόντων εἰς κοινὸν ἅπασιν ἐνομοθέτησεν, οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ θηρίοις ὡς εἶπεν, ὅς γε καὶ τὰς ὄρνις τὰς περὶ Στύμφηλον διαφθειρούσας τὰ πολλὰ τῆς Ἀρκαδίας εὗρεν ὅπως ἐκβάλη, ὥσπερ οὐ μόνον γῆν καὶ θάλατταν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα αὐτῷ προσῆκον ἐλευθεροῦν. καὶ μὴν ὅσα μὲν ποταμῶν ρεύμασιν ἢ λίμναις ἐπιέζετο, γῆν καθίστη ξηρὰν, ὅσα δ' αὖ τῆς ἐξ ὕδατος καθάρσεως ἐδεῖτο, τοὺς ποταμοὺς ἐφίει οὐ μόνον φορητὰ ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐνεργὰ ἀπέφαινε. καὶ οὕτω δὴ κατειργάσατο γῆν καὶ θάλατταν καὶ ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ ἀέρα καὶ πέτρας καὶ ἄνδρας καὶ πόλεις, τοὺς νόμους τοῖς ὅπλοις συγκεραννύς, ὥστε τῆς ἐκείνου δυναστείας μηδὲν εἶναι μήτε λαμπρότερον μήτε λυσιτελέστερον χρῆσασθαι. βίᾳ μὲν γὰρ ἀρρήκτω οὐδὲν αὐτὸν ἐξέφυγε τῶν ἐγχειρισθέντων,

δικαιοσύνης δὲ ὑπερβολῇ πάντ' ἐγίγνετο ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ κοινοῦ γένους. ἐκ δὲ τούτων ποιηταὶ Προμηθεάς τε ὑπ' αὐτοῦ λυομένους συνέθεσαν, ὡς καὶ ὅσα δήσειεν ὁ Ζεὺς, ταῦτ' ἐξὸν Ἡρακλεῖ λῦσαι, καὶ τὸν Ἄτλαντα ὡς ἀπέπαυσε διαδεξάμενος καὶ ἀνασχὼν τὸν οὐρανὸν αὐτὸς, καὶ τὸν Κέρβερον ὡς ἀνήγαγεν ἐξ Ἄιδου καὶ μετ' αὐτοῦ Θησέα τὸν τῶν Ἐρεχθιδῶν, καὶ ὡς Πλούτωνα καὶ Ἥραν τρώσειε, καὶ τοὺς Γίγαντας ὡς χειρώσαιοτο ἐπίκουρος τοῖς θεοῖς γενόμενος· τὰ δ' οἶμαι βούλεται λέγειν δι' ὑπερβολῆς ὅτι Ἡρακλῆς πᾶσαν μὲν γῆν, πᾶσαν δὲ θάλατταν διηρευνήσατο, καὶ πρὸς ἅπαντας ὄρους καὶ πάσας ἐσχατίας ἀφίκετο, καὶ οὐδὲ τῶν κάτω γῆς ἄρα ἠμέλησεν, οὐδὲ τῶν μέχρι οὐρανοῦ, ἀλλ' οὕτω σφόδρα ἐν καιρῷ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐγένετο ὥστε καὶ τοῖς θεοῖς Ἡρακλέους ἐδέησε πρὸς τὸ καταστήσασθαι τὰ ἑαυτῶν πράγματα. ^[5]

33 δοκεῖν δέ μοι καὶ τὴν ἕξω θάλατταν πρὸς τὴν εἴσω πρῶτος ὠρίσατο, προμνόμενος τοῖς Ἑλλήσι πάντα τοῦτον τὸν τόπον ὡς οἰκεῖον οἰκίζειν, καὶ τῶν στηλῶν τοῦτ' εἶναι τὸ βούλημα, ἃς ἔτι νῦν Ἡρακλέους ὀνομάζομεν. Οὐ μόνον δὲ τοῖς ὑφ' Ἑλλήνων λεγομένοις ἀκολουθῶν ἄν τις γνοίῃ τὴν ἐκείνου φύσιν καὶ ὅτι κρείττων ἢ κατ' ἀνθρώπους ἐγένετο, ἀλλ' ἴσμεν Αἰγυπτίους ὅσον τινὰ ἄγουσι θεὸν Ἡρακλέα καὶ Τυρίους ὅτι πρῶτον σέβουσι θεῶν. καίτοι εἰ μὲν ἅπαντες τὸν αὐτὸν νομίζοντες οὕτω τιμῶσι, τί μείζον ἂν εἴποι τις σύμβολον τῆς δυνάμεως; εἰ δ' οἱ μὲν ὡς ἓνα τῶν πρεσβυτάτων θεῶν νομίζουσιν, ἡμεῖς δ' ὡς ὅμοιον ἐκείνῳ τοῦτον τῆς αὐτῆς ἡξιώκαμεν τιμῆς, καὶ οὕτω κρείττων ἢ κατ' ἀνθρώπων γεγινώς δείκνυται. δῆλα δὲ καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ μαντείαις. ἐπειδὴ γὰρ ἀπῆλθεν ἐξ ἀνθρώπων Ἡρακλῆς καθαρθεὶς ὃν λέγεται τρόπον, εὐθὺς ἐξηγεῖτο νεῶς τε Ἡρακλέους ἰδρῦεσθαι καὶ θύειν ὡς θεῷ· καὶ ταῦτα μέντοι πρὸς τὴν τῶν Ἀθηναίων φράζων πόλιν, ἢ καὶ πρεσβυτάτη τῶν Ἑλληνίδων καὶ τῆς εἰς τοὺς θεοὺς εὐσεβείας καὶ τῶν ἄλλων τῶν σπουδαιοτάτων ὥσπερ ἡγεμὼν τοῖς ἅπασιν ὑπῆρχεν. ἔτι δ' αὐτῇ καὶ φιλίας συμβόλαια πρὸς Ἡρακλέα πάμπολλα ὑπῆρχεν ἄλλα τε καὶ ὅτι πρῶτον ξένον ἐμύησεν, ἕως ἦν ἐν ἀνθρώποις. καὶ τοσοῦτόν γε τὸ ἐναργὲς τῆς σπουδῆς ἐγένετο καὶ οὕτω σφόδρα τῆς κρείττονος μοίρας ἐκρίθη τὸ ἐκείνου πρᾶγμα ὥστε καὶ ὅσα Θήσεια ἦν κατὰ δήμους, ἅπαντα μετεσκεύασαν καὶ κατέστησαν Ἡράκλεια ἀντὶ Θησείων, νομίσαντες Θησέα μὲν ἄριστον εἶναι τῶν πολιτῶν, Ἡρακλέα δὲ ὑπὲρ ἀνθρώπου φύσιν. τί δ' ἂν τις τὰ πολλὰ λέγοι; ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐναργῆς ἡ κίνησις τοῦ θεοῦ. ^[35]

34 τοῦτο μὲν, ὡς ἀκούομεν, περὶ Γάδειρα θαυμαστὰ οἷα ἐργάζεται καὶ νομίζεται δεύτερος οὐδενὸς τῶν πάντων θεῶν, τοῦτο δὲ ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας νόσων τε ἀπασῶν ἐκλύεται καὶ τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ κινδύνους οἱ διαφυγόντες ἐξ ἴσου Ποσειδῶνι τε καὶ Ἡρακλεῖ τὴν εὐεργεσίαν λογιζονται. πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα ἔχοι τις χωρία καὶ ἱερὰ τοῦ θεοῦ καταλέγειν καὶ δυνάμεις ἐμφανεῖς. ἀλλὰ τί δεῖ τὰ πόρρω λέγειν; ἀλλὰ τὸ στρατήγιον ἡμῖν Ἡράκλειον ἔοικεν εἶναι. κὰν τούτῳ πολλάκις ἤδη παίζων ὥφθη σφαίραις τισὶν Ἡρακλείοις. αὗται δὲ εἰσι λίθοι στρογγύλοι σταθμὸν ἄγοντες οὐκ ὀλίγον. τούτων κτύπος τε ἀκούεται καὶ αὐτοὺς ἐτέρωθεν ἐτέρωθι φέρων τίθησι. θαυμαστὰ δὲ καὶ τὰ τῆς ἄλλης ἐπιφανείας· ὥστε καίπερ οὕτω κοινὸν ὃν τὸ στρατήγιον ταῖς ἀκριβεῖαις ταῖς περὶ τὸν θεὸν ἀντ' ἀδύτου καθέστηκε. τί δ' ἂν εἴποις τὴν περιβόητον κλησὶν ἐν τε δὴ κωμωδίαις καὶ τραγωδίαις καὶ πᾶσι λόγοις, ἔτι καὶ νῦν παντὸς ὡς εἰπεῖν ὦ Ἡράκλεις βοῶντος ἐπὶ ἅπαντι τῷ χρεῖας ἰσταμένῳ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σοφοκλέους, ἄρ' οὐ μέγιστον ὑπόμνημα καὶ σύμβολον εἶναι τῆς ἐκείνου δικαιοσύνης καὶ δυνάμεως καὶ ὡς τῆς ἀνθρωπείας προὔστη φύσεως πάντας ἄγων πρὸς τὸ βέλτιστον; δι' ἃ δὴ καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ὄντες τότε ἐκάλουν εἰς ἅπαντα, καὶ νῦν ἐμμεμένηκε τὸ ῥῆμα ἀπὸ τῆς ἀρχαίας συνηθείας. αἱ τοίνυν ἐπωνυμῖαι καλλίνικός τε καὶ ἀλεξικάκος ἢ μὲν μόνῳ θεῶν, ἢ δ' ἐν τοῖς πρώτοις δέδοται. Κῶοι δὲ, ὡς ἐγὼ μέμνημαι, καὶ ἄλεξιν τὸν Ἡρακλέα νομίζουσι. καὶ αὐτοῖς ἔστηκεν Ἡρακλῆς ἐκ θεοπροπίου ἐπηρμένος τῷ νώτῳ τὸ ῥόπαλον ὡς κύριος ὢν καὶ τὸν οὐρανὸν εἰς συμμετρίαν ἄγειν. οὐ τοίνυν τοσαῦτ' ἂν τις ἔχοι μόνον εἰπεῖν περὶ τοῦ θεοῦ, ὢν τὰ μὲν, ἡνίκ' ἐν ἀνθρώποις

ἦν, τὰ δὲ καὶ νῦν ἔτι φαίνεται πράττων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν παίδων γένεσις ἐν πρώτοις ἂν εἴη· οὐς ἐκεῖνος ἐποίησατο σωτῆρας κοινούς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς αὐτοῦ πολιτείας κληρονόμους. ^[35]

- 35 ὧν οἱ μὲν τὴν Πελοπόννησον ἐκόσμησαν μένοντες, οἱ δ' Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν εἰς τοσοῦτον σχήματος προὔβιβασαν. ἕτεροι δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν περαιωθέντες τὰς ταύτη πόλεις Δωριέων ὥκισάν τε καὶ διώκησαν. ἔοικε δὲ καὶ ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις εἰκὼν τις Ἡρακλέους γενέσθαι, ὥς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι· καὶ μάλα γε εἰκότως. οἱ γὰρ Λεωνίδαι καὶ οἱ Λεωτυχίδαι καὶ Ἀρχίδαμοι καὶ Ἀγησίλαοι καὶ Ἄγιδες καὶ πρὸ τούτων ὁ τοὺς νόμους θεῖς αὐτοῖς Λυκοῦργος, πάντες οὗτοι τῆς Ἡρακλέους εἰσὶν ἀπορροῆς, οἱ ἐκείνους εἴθισαν ὀλίγους μὲν ὄντας ἀντὶ πολλῶν εἶναι, προῖστασθαι δὲ τῶν ἐν χρεῖα πάντων ἀμισθί, στρατηγὸν δὲ Σπαρτιάτην πλέον ποιεῖν ἢ στρατεύμα ἐτέρων. οὕτω καὶ δι' αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ἐκγόνων ἀρετῆς ὥσπερ εἰ πηγὰς τοῖς Ἕλλησιν ἐμηχανήσατο, καὶ τοῖς μὲν ἀσκεῖν τὰ κάλλιστα, τοῖς δὲ ἔχειν ὑφ' ὧν σωθήσονται παρεσκεύασεν. οὐ τοίνυν ἐπὶ πράξεσι μόνον καὶ ἀγῶσιν ἔχοι τις ἂν Ἡρακλέους μνημονεύειν, ἀλλὰ καὶ ταῖς εὐθυμίαις τοῦ βίου πολλοῦ τινος ἄξιος. δηλοῖ δὲ τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ τὰ πίνοντα. μοῖραν δ' ἔλαχε θαυμαστὴν παρὰ πάντων θεῶν, ὃν γε δὴ Ζεὺς μὲν εἰς φῶς ἤγαγεν, Ἀθηνᾶ δὲ παραλαβοῦσα ἐπετρόπευσε καὶ τοὺς ἄθλους ἐξηγεῖτο, Ἀφροδίτη δὲ καὶ Διόνυσος ἡσπάζοντο καὶ τὰς ἀναπαύσεις τῶν πόνων ἀξίως ἐδωροῦντο. Ἥρας δὲ κηδεῖα καὶ Ἥβης γάμος ἀρχαῖα λέγειν. τοσοῦτον γὰρ, ὥς ἔοικεν, αὐτῷ τὸ τῆς ῥώμης ἀπεδόθη ὥστε πάντων θεῶν ἀκμήτων ὄντων δι' αἰῶνος, διαφερόντως Ἡρακλῆς δοκεῖ τὴν ἥβην ἔχειν. ἀλλὰ μὴν Ἑρμοῦ γε καὶ Ἡρακλέους ἔστι νῦν ἀγάλματα κοινά· πρὸς τοσοῦτον ἤκουσι τῆς ἐταιρίας. ἴδοις δ' ἂν καὶ ἐν ὄρεσι μέσοις Ἡρακλέα παρὰ μητρὶ θεῶν καὶ ἐν ἄστεσι καὶ πάλιν αὖ σὺν Διοσκοῦροις, λουτρῶν τε τὰ ἥδιστα Ἡράκλεια ἐπωνυμίαν ἔχοντά ἐστι· χωρὶς δὲ πηγαὶ ποταμίων ὑδάτων ἐπώνυμοι καὶ αὐταὶ τοῦ θεοῦ. τοσαύτην παρὰ ταῖς Νύμφαις εἴληχε τὴν προεδρίαν. ^[30]
- 36 εἰ δ' ὀρθὴ δόξα τοῦ Θασίου ξένου ἦτοι Μακεδόνης γε, ὃς ἔφη ποτὲ παιᾶνα δόξαι ἄδειν ὑπ' ἐμοῦ πεποιημένον, εἶναι δ' αὐτῷ τοῦτο ἐπαδόμενον, ἢ Παιᾶν Ἡρακλῆς Ἀσκληπιεῖ, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ καὶ κύρια, καλὸν ἂν τι χρῆμα καὶ τοῦτο συζυγίας πεφηνὸς, ὁ καλλίνικος ἅμα τῷ σωτῆρι. οὕτω καὶ ἐν πόνοις καὶ ἐν θυμηδίαις καὶ ἐν θεραπείαις σώματος καὶ πανταχοῦ καιρὸν ἔχων ἐστὶν ὁ θεός. ἅπασι μὲν οὖν ἀνθρώποις ἐν μνήμῃ καὶ τιμαῖς Ἡρακλῆς, ἐμοὶ δὲ τι καὶ φιλίας ἴδιον πρὸς αὐτόν ἐστιν, ἔκ τινος φωνῆς θείας γενομένης. ἐδόκει δὲ ἡκεῖν ἐκ τοῦ μητρώου. παρεκελεύετο δὲ ἀνέχεσθαι τὰ συμπίπτοντα, ἐπειδὴ γε καὶ Ἡρακλῆς Διὸς παῖς ὧν ἠνέσχετο. οὗτός σοι, ὦ φίλε Ἡράκλεις, ὁ παρ' ἡμῶν λόγος ἀντ' ἄλλου μέλους ἡσμένοιο κατὰ τὴν τοῦ ἐνυπνίου δόξαν, ἣν ἐδόκουν Ἡρακλέους ἔπαινον λέγειν ἐν προθύροις Ἀπόλλωνος. ^[15]